

VERTIGO

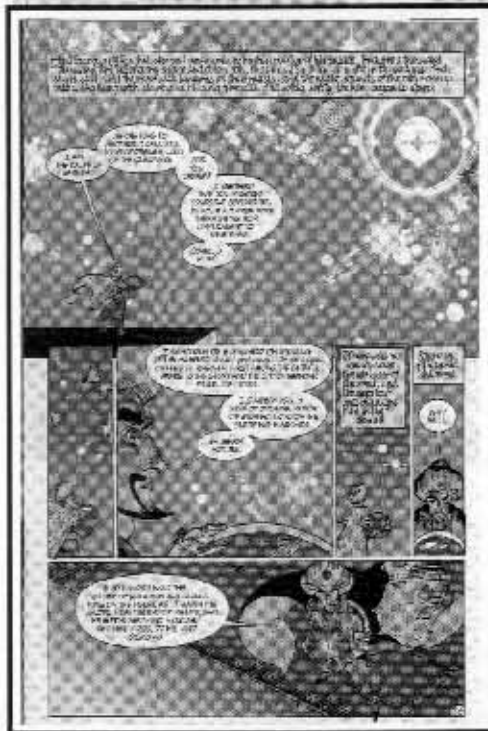
Vertigo on vuoden vaihteessa liikkeelle saatettu DC-kustantamon uusi sarjakuvalinja. Yhteisen nimikkeen alle on kerätty kaikki aikuisemmalle lukijakunnalle suunnatut älykkäämmänpuoleiset DC-sarjakuvat - lisäksi Vertigon suojissa ilmestyy useita uusia lehtiä ja minisarjoja. Sarjan toimittajan Karen Bergerin mukaan Vertigo-titteli tulee jatkossa olemaan kokeilevan, erilaisen, haastavan ja vaarallisen sarjakuvan synonyymi. Onko näin? Miltä tarjonta on tähän mennessä näyttänyt?

Vertigon tyylin luojina, tason takeina ja vahvana perustana toimivat DC:n kuusi arvostetuinta aikuissarjakuvaliikettä eli Sandman, Hellblazer, Swamp Thing, Animal Man, Doom Patrol ja Shade, The Changing Man. Näistä erityisesti huippuosoitun Sandmanin varmaan toivotaan vetävän mukaansa uusia lukijoita myös muille lehdille - ennen kuin Sandmanin käsikirjoittaja **Neil Gaiman** saa tarinansa päätökseen ja koko lehti loppuu.

Vertigon lippulaivana toimiva Sandman on ansainnut asemansa - se on kiehtovaa tarinaa unien valtiasta, hänen suvustaan sekä ihmisistä, joita unien valtakunta ja sen olennot koskettavat. Gaimanin juonet ovat omaperäisyydessään ja älykkyydessään kertakaikkisen loisteliaita, ja hänet onkin niistä palkittu useaan otteeseen. Tyyllisistä tarinista ovat liikkuneet kouraisevasta kauhusta todellisuuden kautta sadun- ja myytinomaisiin maailmoihin - ihumillisuutta, vahvaa ihmiskuvaa ja sense of wonderia kuitenkin koskaan unohtamatta.

Vertigo-nimikkeellä varustetuissa Sandmaneissa on ehditty nähdä loppu 9-osaisesta tarinasta, jossa Sandman ja hänen siskonsa Delirium (entinen Delight) etsivät kadonnutta veljeään, Destructionia (joka toteaa ihmisistä: "They can make their own destruction. It's not my responsibility. And it's not my fault.") sekä **P. Graig Russellin** kauniisti piirtämä Bagdadin ihmeiden kaupungista kertova herkkä Ramadan. Sandman 51:ssä alkaa sitten jälleen uusi pidempi tarina-

Ramadan, Neil Gaiman, P. Craig Russell, Sandman 50

kokonaisuus - jota on muuten ollut piirtämässä Finncon 93:n (Helsinki, Vanha ylitoppilastalo, 7.-8. elokuuta) kurinalviereaksi saapuva **Bryan Talbot**. Suomeksi älykkäitä ja koskettavia Sandman-tarinoita on voitu lukea edesmenneistä Kalma-lehdestä sekä piakkoin ilmestyvästä Doll's House -albumista.

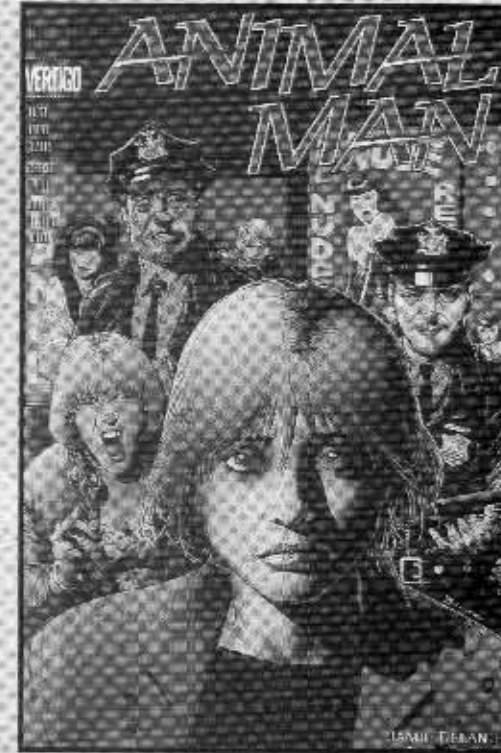
Tuo Suomessa vuosina 1991 ja -92 ilmestynyt Kalma oli muutenkin kultuurielämänsä pienois-Vertigo. Sen kymmenessä numerossa näet julkaistiin myös Hellblazeria, Swamp Thingiä, Doom Patrolia ja Shadea - valitettavasta lyhytikäisyydestään huolimatta Kalma olikin yksi parhaista maassamme koskaan ilmestyneistä sarjakuvallehdistä. Kalmassa esitetyt seikkailut olivat kuitenkin kyseisten lehtiä kukoistuksen alkujalta, ja nyt Vertigon alla ilmestyessään sarjat ovat paikoin hyvinkin erilaisia - muutoksia on tapahtunut paljonkin ratkaisevina käsikirjoittajien vaihtuminen kaikissa muissa paitsi Shadessa. Hellblazerissa **Jamie Delanon** vihreät, ihmisläheiset ja rankat, mutta paikoin pitkittetyt tarinat ovat vaihtuneet **Garth Ennisin** vaihtelevan tasoisiin viinai ja enkeleitä sekoittaviin iskuhmi; Swamp Thingissä **Alan Mooren**

Swamp Thing 129, Nancy A. Collins, Scot Eaton, Kim DeMulder

kauhuklisoiden uudistaminen ja hienovarainen tarinointi ovat muuttuneet kirjailija **Nancy A. Collinsin** paikoin haparoiviksi mutta aina koskettaviksi ja karmiviksi ihmisuhdedraamoiksi, ja Doom Patrolissa **Grant Morrisonin** ilaistuttavan pimä sekä sairas hullutelu on kuitistunut **Rachel Pollackin** hengettömäksi ja sieluttomaksi sekoilutyrikykseksi.

Hellblazerin päähenkilö on Alan Mooren Swamp Thingissä aikoinaan luoma *John Constantine* -resupekan näköinen ja tupakkaa tauotta vetävä yksinäinen kuisipää, joka hallitsee magiikkaa riittävästi näyttääkseen pirulle keskisormea. Sarjan kaudu ja väkivalta on rymä, pelottavaa ja ääntöäntunista vaikka englantilaisen poliitikoinni, kuningasperheen ja rottivihan sekoittaminen samaan tarinaan arkkienkeleiden ja demoneiden kanssa - välillä viekin yhteiskuntakriittikiltä pohjaa pois: **Garth Ennis** onnistuu kuitenkin lojuttamaan suretkin juttunsa yleensä todella iskevasti ja vaikuttavasti.

Vaikka Vertigo-sarjat pyörivätkin aina jonkun ylihuomollisen tai epätodellisen tuntuisen päähenkilön ympärillä, onnistutaan niissä yleensä taitavasti ottamaan kantaa yhteiskuntaan ja ihmisyyteen - ne eivät ole eskapismia, vaan fantasiaelementtejä käytetään tarinoiden moottorina, joka mahdollistaa esitettyjen asioiden ja kommenttien peilaamisen osaksi tarinaa. Näin säästytään saarnaamiselta ja saadaan juttuun inua - kauhunväristyksiäkään koskaan tietysti unohtamatta. Tämä pätee myös Swamp Thingiin, joka kertoo kaiken viheriän puolesta, voimallisesta kasvioliosta. Sarja ei keskity lappeluun, vaan Swamp Thingin ja tämän ihmisvaimon & puoliverisen lapsen suhteisiin - se-

Animal Man 58

London kills me, Garth Ennis ja Steve Dillon, Hellblazer 65

ka muiden yhteisöjen reaktioihin tähän liittoon. Toiminnalliset elementit tulevat sitten mukaan esimerkiksi lapsinsekaantujen, luonnoumyrkkyttäjien tai vaikkapa ympäristöaktivien kautta. Vampyyrikirjoistaan (mm. Sunglasses After Dark ja In the Blood) tunnettu Nancy A. Collins tähtää kuituttavan kauhun ja mielikuvituksellisten pelkojen luomisen, vaikka sortuukin paikoin turhaan osoittelevuuteen.

Oudoin Vertigo-sarjoista on ilman muuta Doom Patrol - totaalisen sekopäätien supersankarisarjakuva. Päähenkilönä on joukko lähes mielenvikaisia sankareita, jotka saavat vastaan- tasi omalaatuisia pahiksia ihmeellisistä ulottuvuuksista ja todellisuuksista. Nämä hahmot ovat voineet maroralisoitua **Grant Morrisonin** mieleen vain sekopäisten hummutrippein tai pahimpien painajaisten aikana - niille ei ole mitään esikuvia tai vertailukohtia tässä maailmassa (Vai oletteko ennen kuulut esim. paikasta toiseen siirtyvästä elävästä kadusta, joka on kaiken lisäksi homoseksuaali? Ja se on sentään sarjan normaaleinta aineistoa.). Valitettavasti vain juuri Vertigon syntyessä sarjan käsikirjoittajaksi vaihtui Rachel Pollack, joka pyrki epätoivoisesti matkimaan Morrisonia, mutta on saanut aikaan vain kalpean ja tyhjän varjon aiemmasta sekoituksesta - käsitlämättömyys ei yksin riitä omaperäiseksi hulluteluksi.

Heti kärkeen täytyy myöntää, että **Peter Milliganin** Shade, the Changing Man on sarjakuva, johon en ole koskaan onnistunut pääsemään sisään. Tarinaa ihmeellisestä miehestä, joka hallitsee osaansa hulluudesta ja pystyy muokkaamaan sitä aknaalisia esineitä, voisi vielä kulkea, mutta kun ne seikkailut tuntuvat sisällyksettömältä hölynpölyltä. Vaikka osin kiehtoviakin tapahtumia riittää, niin ne eivät etene mihinkään tai palvele mitään tarkoitusla - näin ollen homma ei jaksakaan kiinnostaa. Vertigo-numeroissa on tavattu enkeleitä (onko tämä joku pakollinen kuvio kaikissa Vertigo-titteleissä?), jumalpyrkijäitä ja kidutukselle omistettu

puutarha. Parasta Shadessa on **Chris Bachalon** piirros ja varsinkin miellyttävän säpäleinen runtujako.

Doom Patrolistakin tutun Grant Morrisonin kirjoittama Animal Man oli aikanaan ainutlaatuinen tapaus: se yhdisti iskeviä ja koskettavia näkyjä elämäntilanteesta ja todellisuuden suhteesta. Sittemmin lehti on mennyt pahasti alas päin, ja Hellblazerilla maineensa näyttäneen **Jamie Delanon** numerot ovat olleet todellinen pohjanoiteeraus. Sarjan eläinpuolen potentiaali on sivuutettu ryystin ja jäljelle on jäänyt vain tyhjää tylsyyttä – tämä on kuin saippuopperaa pahimmillaan: kaupungissa ei sovi käydä kun naiset pyritään heti raiskaamaan ja miehet heitetään putkaan, mutta onneksi militantit lesbot auttavat ja lentämällä voi paeta ilkeitä poliisiseitä... Huonouden kruunavat vielä klišeinen ihmiskuva, epäaidot tapahtumat, epäuskottava eteneminen ja täydellinen logiikan puute.

Yleisenä huomiona Vertigon kuukausittaisista lehdistä sietää tässä yhteydessä todeta, että ne ovat hyvin käsikirjoittajapainotteisia. Piirtäjät vaihtelevat paikoin hyvinkin usein, eivätkä läheskään kaikki heistä ole taitavia tai edes päteviä. Parhaatkaan tekijärkäleet eivät aina yllä kuukausittaisessa lehdessä hiotuimpaan jälkeensä. Onneksi lehdissä kuitenkin silloin tällöin nähdään myös piirrospuolella huipputaidetta. Jonka sitten sen taas osittain pilaa väritys, joka yleensä on suhteellisen heikkoa ja hutaistun näköistä – lehtien värityssysteemi ei näet mahdollista kovinkaan erikoisia tai tarkasti toteutettuja väriskaaloja ja -sävyjä. Tälläkin puolella kuitenkin kehitystä tapahtuu koko ajan.

Vetoapua Englannista

Uusia sarjoja käynnistettäessä haettiin jälleen vetoapua Neil Gaimanilta ja Sandmanilta – Vertigo-utuudet nimittäin polkaistiin liikkeelle kolmi-osaisella Death-minisarjalla High Cost of Living. Siinä Sandmanin tyyliikkäästi muustaan ja niitteihin pukeutunut kaunis isosisko *Kuolema* joutui viettämään päivän tavallisena kuolevaisena. Perusidea on kieltämättä mielenkiintoinen ja sarjan ihmiset kiehtovia, mutta se lopullinen terä ja draivi tuntuu juonesta uupuvan – pitkään odotetusta Kuolema-spesiaalista olisi toivonut jotain parempaa ja suurempaa.

Sandmanin maineella pyritään myymään myös **Matt Wagnerin** ja **Guy Davisin** Sandman

Sliding in the wreckage, Rachel Pollack, Richard Case, Linda Medley, Stan Woch, Doom Patrol 65

The Trantula, Matt Wagner, Guy Davis, Sandman Mystery Theatre 2

Mystery Theatrea, jolla ei nimestään huolimatta ole mitään tekemistä Gaimanin unien valtiaan kanssa – kyseessä on nimittäin hyvin vanha ja aivan erilainen Sandman-hahmon uudelleenherätys. Tämä Sandman seikkailee 30-luvun lopulla ja muistuttaa perusidealtaan häiritsevänkin paljon Batmania: rikas orvoksi jäänyt poikamies selvittää rikoksia ascenaan unikaasupysy ja kaasunaarnari, ystävinään yleinen syyttäjä sekä tämän tytär. Batmanista poiketen sarjassa ei kuitenkaan muskelimiehet heilu, vaan tarina keskittyy enentun ihuiskuvaan ja salapoliisimaiseen mysteerien selvittelyyn – jo piirrostaikin ollessa hinnan eurooppalaisenpaa. Ihan mukava, joskaan ei maailmoja mullistava.

Sandman Mystery Theatreen lisäksi Vertigon toinen uusi kuukausittainen sarjakuvalehti on Kid Eternity (kolmaskin eli Black Orchid piti alkaa, mutta ei ole ainakaan vielä näkynyt). Tämä *Kid Eternity* -niminen hemmo (joka pystyy kutsumaan avukseen kenen tahansa historiallisen tai mytologisen henkilön) saa tehtäväkseen herättää ihmiskunnan tietoisuuden pyhän vauvan avulla – joka pitäisi siis löytää, tai löytää edes pariskunta joka sellaisen saisi aikaan. Tehtävää vaikeuttavat pikkuiset pirunpenikat ja Kidin epähuomiossa herättämät Olympoksen jumalat (Zeus: "Who woke me? I'm horny."). **Ann Nocentini** kirjoittama sarja on julmuutta, hyväntuulisuutta ja omalaatuisia ideoita tulvillaan. Sekoitus saattaa kuulostaa iluneelliseltä, mutta Nocentin vinoileva asenne toimii ja tarina jaksaa kututtaa lukijan aivoja.

Vertigo-minisarjoista pisin on 8-osainen Enigma. Tällä kertaa Shaden käsikirjoittaja **Peter Milligan** on onnistunut luomaan monitasoisen ja vimmaisen tarinakokonaisuuden, jota Duncan Fegredon rennon taiteellinen viiva sekä mustanpuhuvu varjostus erinomaisesti tukee – missään nimessä unohtamatta Sherilyn van Valkenburgin tunnan tunnelmallisen sävyvärityksen merkitystä. Enigma kertoo **Michael Smithistä**, jonka vanhan huumeharjoissa huodon suosikkisarjakuvan hahmot (sekä hahmot, jotka ovat kuin tuosta sarjakuvasta) heräävät maailmassamme henkiin – on mm. aivoja imevä The Head, totuuden paljastava The Truth sekä tietysti itse salaperäinen Enigma. Todellisuuden tasot limittyvät, vanhat traumat on kohdattava ja elämän merkitykset muuttuvat. Enigma on kaikkiaan vaikuttavan vahva visio.

Jo pariin kertaan tässäkin artikkelissa keuhut Grant Morrison on vastuussa myös Vertigon kolmi-osaisesta Sebastian O -minisarjasta. Vaikka Morrison ei tällä kertaa olekaan aivan häiriintyneimmillään ei Sebastian O silti ole mitenkään tavanomainen tarina. Sen kullissina toimiva maailma on kuin 1800-luvun höyrykoneajan Englanti, johon on kuitenkin lisätty teknisiä edistysaskelia aina eräänlaisista helikoptereista mekaanisiin puutarhoihin. Sarjan päähenkilö taas on cooli hyvinpukeutuva herrasmies – joka käyttää topless-palvelijoita, tappaa ilmeenkään värähtämättä ja harrastaa mitä sairaimpia SM-kuvia. Hiukan ohuelta Sebastian O kuitenkin vaikuttaa, varsinkin kun tarinan kipeydelle kontrastiksi tarkoitettu **Steve Yeowellin** piirros on turhankin puhtaista ja steriiliä, se antaa kokonaisuudesta hengettömän ja kuivan kuvan.

Yksittäisiä albumeja on Vertigo-sarjassa ilmestynyt kaksi: **J.M. DeMatteis** ja **Paul Johnsonin** *Mercy* ja **Rachel Pollackin** ja **Michael Allredin** *The Geek*. Näistä *Mercy* on selkeästi pätevämpi ja Paul Johnsonin kauniin maalauksen ansiosta jopa koko Vertigo-linjan komeimman näköinen julkaisu. Juonikin käsittelee syvällisesti ja herkästi ihmisten tarvetta välittää muista sekä auttaa piinattuja siehluja. Doom Patrolin uutena kirjoittajana tunnettu Rachel Pollack ei onnistu Geekillään yhtään Tuhoartiotaan paremmin. Juoni on täydellisen järjetöntä tyhjänpäiväistä sekoilua eläväksi muuttuneesta nukesta, ilon ja vihan puista, sirkuksesta, rasisteista ja femu-nisteistä – mitään kiinnostavaa tarinaa tai kokonaisuutta näistä ei onnistuta luomaan.

Tulevia huimauksia

Eli siis vastauksena alkuperäiseen kysymykseen on todettava, että Vertigo on paikoin lunastanut lupauksena täydellisesti – meille on tarjottu sarjakuvia jollaisia muualla ei ole nähty ja jotka auttamatta pistävät lukijan aivosolut hyrräämään, niin esteettisesti nautinnosta kuin uusista ajatuksistakin. Vertigon ainoa virhe onkin, että eräät sarjan käsikirjoittajista kuvittelevat erilaisuuden ja taiteellisuuden yksistään riittävän hyvän ja haastavan sarjakuvan luomiseen, he unohtavat että taiteellakin on aina oltava jotain tarjottavaa vastaanottajalleen. Sisällön unohtaminen itsetarkoituksellisen outouden takia kertoo ainoastaan tekijän ajatusten köyhyydestä. Kaikki erilainen ei siis automaattisesti ole hyvää

The garden of pain, Peter Milligan, Chris Bachalo, Rick Bryant, Shade the Changing Man 35

Mercy, J.M. DeMatteis, Paul Johnson

(hyvin usein se on rasittavaa), mutta vain uudenlaiset sarjat pystyvät tuomaan muassaan maailmaamme jotain merkittävää.

Ilmeisesti DC:ssä kuitenkin luotetaan aikuissarjakuvan vetovoimaan ja käsikirjoittajien kykyihin, sillä Vertigo ei tulevaisuudessa ainakaan hidasta pyörinustään – jo kesäkuussa käynnistyy kolme uutta minisarjaa: *Mercy*stä tutun **J.M. DeMatteis**in ja **Dan Sweetmanin** kuusiosainen *The Last One*, tarina kuolematomasta olenosta, joka pyrkii auttamaan huumenistun jaloilleen; splatterpunk-mestarin **Joe R. Lansdalen** kirjoittama ja **Timothy Trumanin** piirtämä viisiosainen kauhu-western *Jonah Hex: Two-Gun Mojo*; sekä **Jerry Prosserin** ja **Warren Pleecen** neliosainen elävistä tatuoinnista kertova *Skin Graft: The Adventures of a Tattooed Man*. Myöhemmin Vertigossa on luvassa mm. seuraavaa: **Grant Morrisonin** ja **Jon J. Muthin** *The Mystery Play*, **Peter Milliganin** ja **Ted McKeeverin** *The Extremist*, **Jamie Delanon** ja **Richard Casen** *Ghost-dancing*, **Keith Giffenin**, **Alan Grantin** ja **Mick McMahonin** *Tattered Banners*, **John Ney Rieberin** ja **John Van Fleetin** *Shadows Fall* sekä **Dick Foremanin** ja **Paul Johnsonin** *The Rites of Alchemy*.

Eli teljänimiensä puolesta Vertigolla on luvata kaikkea hyvää, mutta kuten tästäkin katsauksesta jo huomasimme, niin parhaatkaan taiteilijat eivät aina huomuksissaan onnistu – lopullinen saldo selviää vasta lehtien ilmestyttyä ulottuvillemme. Vertigo on kuitenkin jo tähän mennessä pystynyt tarjoamaan lukijoille sen verran paljon erinomaisia sekä uusia kokemuksia ja näkemyksiä, ettei sarjan olemassaoloon voi olla kuin innoituneen tyytyväinen. Tämä on suunta, jota kannattaa seurata tulevaisuudessakin – Vertigossa tapahtuu!

Toni Jerrman

Death, the High Cost of Living 3, Neil Gaiman, Chris Bachalo, Mark Buckingham

